

CİNSEL ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARA YÖNELİK FEMİNİST GRUP ÇALIŞMASI¹

Kafkas Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi
KAÜİBFD
Cilt, 15, Sayı 29, 2024
ISSN: 1309 – 4289
E – ISSN: 2149-9136

Makale Gönderim Tarihi: 07.01.2024 Yayına Kabul Tarihi: 22.06.2024

Görkem KELEBEK
KÜÇÜKARSLAN
Arş. Gör. Dr.
Cumhuriyet Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi,
Sivas, Türkiye
gkelebek@cumhuriyet.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-8280-1092

ÖZ | Ataerkil toplumlarda cinsellik, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsiz iktidar ilişkisini sürdürmenin araçlarından birisidir. Toplumsal cinsiyet rolleri gibi cinsellik de sosyal olarak inşa edilmektedir. Erkeklerin domine ettiği cinsellik, kadınlara sınırlar koyan bir tehdit ve korku unsurudur. Pek çok kadın, yaşamının bir döneminde cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Bu çalışmada cinsel şiddete maruz kalan kadınların travmayla baş etmede yararlandıkları grup çalışmaları ele alınmaktadır. Çalışmanın amacı kadınlarla gerçekleştirilen farklı grup çalışma örnekleri incelenerek iyi örnek oluşturacak bir feminist grup çalışma sürecini açıklamaktır. Feminist sosyal hizmet uygulamalarında kadınlarla gerçekleştirilen bireysel vaka çalışmalarının yanı sıra gönüllü olan kadınların gereksinim duydukları grup çalışmalarına katılmaları güçlenmelerine olanak sağlamaktadır. Bu çalışmada geleneksel grup çalışmasının amacı, yapısı, üyeleri, aşamaları ve grup liderinin nitelikleri feminist teorinin kavramlarıyla birlikte açıklanmaktadır. Bu yönüyle sosyal hizmet literatürüne ve uygulamasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Feminist grup çalışması, cinsel şiddet, kadın, sosyal hizmet

JEL Kodlar: B54, D63, I18

Alan: Sosyal hizmet

Türü: Derleme

DOI: 10.36543/kauibfd.2024.016

Atıfta bulunmak için: Kelebek Küçükarslan, G. K., (2024). Cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik feminist grup çalışması. *KAÜİBFD*, 15(29), 410-429.

¹ İlgili çalışmanın etik kurallara uygunluğu beyan edilmiştir.

FEMINIST GROUP WORK FOR WOMEN WHO EXPOSED TO SEXUAL ASSAULT

Kafkas University
Economics and Administrative
Sciences Faculty
KAUEASF
Vol. 15, Issue 29, 2024
ISSN: 1309 – 4289
E – ISSN: 2149-9136

Article Submission Date: 07.01.2024 Accepted Date: 22.06.2024

Görkem KELEBEK
KÜÇÜKARSLAN
Res. Asst. Dr.
Cumhuriyet University
Faculty of Letters,
Sivas, Türkiye
gkelebek@cumhuriyet.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-8280-1092

ABSTRACT In patriarchal society, sexuality is one of the means of maintaining the unequal power relationship between men and women. Like gender roles, sexuality is socially constructed. Male-dominated sexuality imposes limits on women in other areas of life, and is a threat and an element of fear for women. Many women are sexually assaulted at some point in their lives. In this study, group studies that women who have been subjected to sexual assault benefit from in coping with the consequences of sexual assault are discussed. The aim of the study is to explain a feminist group work process that will set a good example by examining different group work examples with women. In addition to individual case studies with women in feminist social work practices, volunteering women's participation in group work they need can create different opportunities for their empowerment. In this study, the purpose of the group, its members, stages, and the qualities of the group leader, which are inherent in traditional group work, are explained together with the concepts of feminist theory. In this respect, it is thought that it will contribute to the literature and practice of social work.

Keywords: Feminist group work, sexual assault, women, social work

JEL Codes: B54, D63, I18

Scope: Social work

Type: Reviews

1. GİRİŞ

Kadınlar, toplumsal cinsiyetleri nedeniyle ekonomik, psikolojik, cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Kadına yönelik şiddet, önemli bir insan hakkı ihlalidir ve Türk Ceza Kanunu'na göre ciddi bir suçtur. Bu suçun (yeniden) üretilmesinde kuşkusuz ataerkil sistemin ve kültürün etkisi bulunmaktadır. Ataerkil yapının güçlendirdiği eril şiddet, kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi olan cinsel şiddeti ortaya çıkarmaktadır. Cinsel şiddet, eşitsiz güç ilişkilerinin erkek tarafından yönetildiğini, gücün ve kontrolün tek bir elde toplandığını göstermektedir. Scully'e (2021, s. 62) göre cinsel şiddet biçimlerinden biri olan tecavüz, erkeklerin cinsel baskı aracı olarak uyguladığı toplumsal denetim mekanizmasıdır.

Cinsel şiddet, kişinin istemediği yerde, zamanda, pozisyonda cinsel ilişkiye zorlanması, istemediği cinsel içerikli ifadelerle maruz kalması, kürtaja/gebeliğe zorlanması gibi eylemler, davranışlar ve müdahalelerdir (Greathouse, Saunders, Matthews, Keller & Miller, 2015). Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesine göre, cinsel istismar 18 yaşından küçük olan çocuklara karşı gerçekleşen cinsel şiddeti tanımlamaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nin 36. maddesine göre, tecavüz dahil cinsel şiddet, "vücudun herhangi bir bölümüyle ya da herhangi bir cisimle rızası olmadan başka kişinin vücuduna vajinal, anal veya oral yolla cinsel nitelikte girme; rızası olmadan cinsel nitelikte eylemlerde bulunma ve rızası olmadan üçüncü bir kişinin cinsel nitelikte eylemlerde bulunmasına sebep olma" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesine göre, yetişkin bireye karşı işlenen cinsel saldırı suçu nedeniyle faile, cinsel davranışlarla kişinin vücut dokunulmazlığını ihlal ettiğinden hapis cezası uygulanmaktadır.

Cinsel şiddet ve saldırı, kadınların tüm yaşamını etkileyen, kısa ve uzun vadede derin izler bırakan sarsıcı bir durumdur. Cinsel saldırı sonrası hayatta kalan kadınlar yaşadıkları travmadan dolayı yaşama dahil ol(a)mamaktadır. Bu travmatik durum, uzun ya da kısa dönem korku, öfke, çaresizlik, inançsızlık, utanma, kafa karışıklığı, fiziksel travma, düşük özgüven, kabuslar görme gibi sonuçlar doğurmaktadır (Burgess & Holmstrom, 1974). Kadınlar, yaşadıkları bu olumsuz deneyim nedeniyle cinsel şiddeti paylaşmakta zorlanmaktadır. Erkeğin cinsel şiddeti, "makbul kadın" davranışların dışına çıktığında meşrulaştırılmakta ve kadınlar "suçlu" olarak damgalanmaktadır (MacKinnon, 2003, s. 208). Cinsel şiddet durumunda mağdur suçlayıcılık (victim-blaming), sıklıkla kullanılan bir taktik olarak görülmektedir. Mağdur suçlayıcılık, cinsel şiddette kusurun bazı gerekçelerle "mağdurun" üzerine yüklenmesi ve failin aklanmasını açıklamaktadır (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2019). Bu yaklaşım, birçok kadının cinsel şiddeti/tecavüzü saklamasına ve cinsel şiddet failinden şikayetçi

olmamasına neden olabilmektedir. Ayrıca, şiddeti paylaşmamaktaki tereddütün arkasında travmaya bağlı başarısızlık hissinin ve utanma duygusunun varlığı etkili olabilmektedir (Yassen & Glass, 1984). Kadınlar toplumsal baskı ve damgalanma korkusu nedeniyle gerekli adli mercilere başvurmaktan çekinmektedir. Cinsel tacize ve tecavüze maruz kalan kadınların yalnızca %5-10 oranının adli mercilere başvurduğu aktarılmaktadır (Düvenci, 2004). Cinsel saldırının tanığının olması ya da kanıtları olduğu durumlarda resmi mercilere bildirim artabilmektedir (Fisher, Daigle, Cullen & Turner, 2003). Kadınlar, Scully'e (2021, s.19) göre saldırının suçlusu görüleceklerinden, inanılmayacaklarından, yakınlarına zarar geleceğinden, intikam gibi çeşitli korkular nedeniyle sessiz kalmayı tercih edebilmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nin (2015) *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*'na göre, kadınların %11'i son eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından cinsel şiddete maruz kalmıştır. Yine aynı rapora göre, fiziksel ve/ya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların %19'u ailelerinden yardım aldığı, %56'sı yakın çevrelerine anlatamadıkları, %11'i ise kurum/kuruluşlara başvurdukları görülmektedir. Cinsel saldırıya maruz kalan birçok kişinin ise gerekli adli bildirim yap(a)madığı için rakamların resmi istatistiklerden daha fazla olduğu görülmektedir (Kayı, Yavuz & Arıcan, 2000).

Cinsel şiddetin yaygınlaşması ve en büyük tehlikenin yakın çevreden (Munroe & Shumway, 2020) gelmesi, kadınların yaşadığı travmayı daha da derinleştirmesine ve hırpalanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle cinsel şiddete maruz kalan kadınların profesyonel destek mekanizmalarından yararlanmaları, kendileriyle ve yaşamla ilişki kurmalarında önemli bir destek aracı olarak kabul edilebilir. Bu desteklerden biri, kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışmalarındır. Kadınların yaşadıkları travma sonrası feminist gruplara katılımı, kadınların kendini artık kurban olarak görmesine değil, "hayatta kalan" olarak görmesine olanak sağlamaktadır. 1975'te Houston City ve Harris County halk sağlığı departmanı, tecavüze maruz kalan ve onların ailelerine yönelik ücretsiz sağlık danışmanlık hizmeti ile ilk defa bu alanda çalışma yapılmaya başlanmıştır (Cryer & Beutler, 1980, s. 41). Yassen ve Glass'ın (1984) "Cinsel Saldırıdan Hayatta Kalanlar (SASG)" ile yapılan ilk grup çalışması örnekleri arasında yer almaktadır.

Türkiye'de cinsel şiddete maruz kalan kadınlara sunulması gereken hizmetler yasal çerçeve yer almaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nin 25. maddesi kapsamında, cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik tıbbi ve adli muayene, tecavüz kriz veya cinsel şiddet yönlendirme merkezlerinin kurulabilmesi için dayanak oluşturmaktadır. Fakat 2021 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden tek taraflı olarak çekilen Türkiye, imzacı olduğu süreç boyunca bu kriz merkezlerini

kurmak için yeterli adımları atmamıştır. Oysa tecavüze maruz kalan kadınların akut stres bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete depresyon, işlev bozuklukları gibi ruhsal sorunlar yaşadığı bilinmektedir (Adıgüzel, 2019; Follette, Alexander & Follette, 1991, s. 150). Bu sorunların varlığın ise kadınların psiko-sosyal desteğe başvurabilecekleri merkezlere duyulan ihtiyacı göstermektedir. Kadınlara vaat edilen tecavüz kriz merkezlerinin eksikliği, tecavüze maruz kalan kadını yalnızlaştırmaktadır. Cinsel şiddete maruz kalan kadınların güçlendirilmesinde feminist bakış açısının önemli bir yeri bulunmaktadır (Kurland & Salmon, 1993). Bu çalışmada, Türkiye’de cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik feminist grup çalışmasının eksikliği nedeniyle, literatürde yer alan cinsel şiddete maruz kalan kadınlarla yapılan grup çalışmaları ele alınmıştır. Çalışmada, feminist sosyal hizmet uygulamasında grup çalışmasının önemi de vurgulanmak istenmiştir.

2. CİNSEL ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARLA FEMİNİST GRUP ÇALIŞMASI

Feminist bakış açısı, kadınların deneyimlerini başlangıç noktası olarak ele almakta ve kadınların karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmesine ve güçlenmesine odaklanmaktadır (Buz, 2009). Feminist yaklaşıma sahip grup çalışmalarında, kadınların birbirini gözlemledikleri, diğer üyelerden yeni beceriler ve bilgiler öğrendikleri, kendilerini geliştirdikleri ve güçlendirdikleri görülmektedir. Feminist grup çalışması, kadınların kendi hayatları üzerinde güç ve kontrol sahibi oldukları ve kendilerini zorlayan yaşam deneyimleri karşısında güvende hissettikleri bir uygulamadır. Üyelerin deneyimlerini aktardıkları sağlıklı ve güvenli grup çalışması, kadınların izolasyon riskini ve etiketlenmelerini azaltmaktadır (Richter, Snidersnider & Gorey, 1997, s. 55). Bu gruplarda kadınlar, kolektif ve bireysel eylemlerle değişmekte ve dönüştürmektedir. Özellikle cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik feminist grup çalışması bu açıdan işlevsel ve destekleyici sosyal ağ oluşturmaktadır.

Grup çalışmasındaki ortak amaç kadınlar arasındaki karşılıklık, uyum, kabullenme ve iyileştirici bilişsel uygulamadır. Feminist bakış açısının en önemli odaklarından birisi olan bilinç yükseltme, kadınların deneyimlerini ortaklaştırarak yeniden yapılandırması olarak tanımlanabilir. Hooks (2016, s. 20) bilinç yükseltme gruplarını özel deneyimlerin paylaşıldığı ve ortaklaşan deneyimlerinin derinliğini açığa çıkardıkları yerler olarak tasvir etmektedir. Deneyimlerindeki ezilmişliğin farkına varan kadınlar, güçlenerek güç eşitsizliklerini tartışabilecekleri güvenli alanlar yaratmaktadır. İletişimin güçlü olması, gruptaki güven ortamını pekiştirmektedir. Günümüzde de dayanışmanın

ve feminist oluşumun bir adımı olarak feminist grup çalışmaları önemini korumaktadır. Bu çalışma kapsamında feminist grubun kapsamına ve amacına, grubun yapısına, grup üyelerine, grup çalışmasında kullanılan aktivitelere, grubun aşamalarına ve grup liderine değinilecektir. Türkiye’de feminist grup çalışması gerçekleşse de cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik feminist grup çalışması bulunmadığından, çalışmada uluslararası örneklere yer verilecektir.

2.1. Feminist Grup Çalışmasının Kapsamı ve Amacı

Feminist grup çalışması, toplumsal cinsiyetin yarattığı baskıyı odağına almaktadır (Spell, 1999, s. 27). Kadınların güçlenmesini amaçlayan feminist teori, grup çalışmasının etkili olabileceğini öne sürmektedir (Kurland & Salmon, 1993). Grup içerisindeki karşılıklı yardım, deneyimlerden yola çıkarak güçlenmeyi de içeren bir süreci içinde barındırmaktadır. Feminist grup çalışması, karşılıklı yardımın belirli bileşenlerini içermektedir (Saulnier, 2000). Bu bileşenler, tabu konuların tartışılması, aynı gemide yer alma vurgusu ve yalnız olmadığının hissettirilmesi, evrensel bakış açısının geliştirilmesi, grup üyelerinden karşılıklı destek alınması ve karşılıklı destek talep edilmesidir (Shulman, 1999; Tunç, 2013).

Feminist grup çalışması, kadınların deneyimlerinin farkına vararak kolektif hareketin, bilinçlenmenin, güçlenmenin ve çözüm üretmenin becerisine katkı sağlamaktadır (Tunç, 2013). Feminist grup çalışmasında iletişim yatay şekilde ilerlemekte ve eşitlikçi bir iletişim kurulmaktadır. Bu nedenle feminist grup çalışmalarında kurallar katı değil, esnek olabilmektedir. Feminist gruplar doğal yollarla oluşabileceği gibi planlanarak da oluşturulabilmektedir.

Feminist grup çalışmasının dört karakteristik özelliği bulunmaktadır: İzolasyonu sonlandırmakta, sosyal ve politik faktörler üzerinde durmakta, grupların erkeksiz yapılandırmakta ve kadının güçlenmesinin ve gelişiminin desteklenmektedir (Clemans, 2006, s. 65). Ayrıca Zimpfer (1987, s. 170) feminist grup çalışmasının destek sağlama ve kötü deneyim benzerliği ile kimliği oluşturma açısından ayrı bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Feminist grup çalışmasında önemli görülen 4 ilke bulunmaktadır (Worell & Remer, 2003, s.66). Bunlar:

1. Kişisel ve sosyal kimlikler birbirine bağlıdır.
2. Kişisel olan politiktir.
3. İlişkiler eşitliğe dayalıdır.
4. Kadın deneyimleri değerlidir.

Feminist grup çalışması; sağlıklı ortam ve iletişim ağı sağlayan acil destek kaynağı, paylaşılan deneyimlerin farkına varıldığı yer, izolasyon ve yalnızlığın kırılma yolu, kişisel problemlere farklı bakış açısı, kişisel durumlar

için deneyimlenen güç ve değişim kapasitesinin farkına varılması ve değişimi yaratma inancının gelişmesi, arkadaşlık kaynağı gibi çok yönlü amaçlara hizmet etmektedir (Butler & Wintram, 1991). Tüm hizmetlerin sağlandığı grup çalışmasında, kadınların bilinçlerinin yükselmesi kaçınılmazdır. Feminist bilinç, kadınlara zarar veren deneyimler ve kültürel mesajların farkına varılmasının yanı sıra cinsiyet ayrımcılığına karşı harekete geçmeyi teşvik etmektedir (Tekindal, 2016, s. 64).

Feminist grup çalışmasının amaçları (Butler & Wintram, 1991, s. 39; Tekindal, 2016, s. 135) maddeler halinde şu şekilde özetlenebilir:

- Kadınların deneyimlerini aktarmada önündeki duvarları yıkmak ve bunları kırmak, aktivitelerle grup içi arkadaşlığı pekiştirmek,
- Kadınların, açık bir şekilde kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak,
- Kadınların özgüven ve benlik saygılarını geliştirmek için içinde bulunduğu yapıları göz önünde bulundurarak potansiyellerini geliştirmek,
- Öz farkındalıklarını arttırmak ve bedenlerini anlayıp takdir etmelerini sağlamak, yaşadıkları olumsuz deneyimleri azaltmak için pratik strateji ve çözüm üretmek,
- Kadınların yaşamlarını etkileyen bireysel ve yapısal baskılar arasında bağlantı kurarak eğitime destek oluşturmak,
- Kendilerine odaklanmak ve karşılıklı desteklerle deneyimlerini paylaşmak,
- Kurdukları ilişkilerde kadınları desteklemek,
- Kadınların deneyimleri dikkate alınarak olmak istedikleri ve kendileri için en iyi olarak gördükleri kararları desteklemek, potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olmak,
- Bireysel deneyimlerin ve problemlerin kolektif olarak ifade edilmesini ve yaşamlarının kontrolünü ele almalarını sağlamak ve yaşamın amaçlarını ifade etmek ve
- Duygusal destek sağlamaktır.

Literatür taramasında cinsel şiddete maruz kalan (tecavüze, ensest ve cinsel istismara maruz kalanlar dahil) kadınlar üzerine yapılan çalışmalarda Clemans (2006), kadınların izolasyonları azaltmayı ve güven ortamı ile güçlendirmeyi; Cornman (1989, s. 263) istismar deneyiminin etkisini ve duygularını ifade etmeyi, etiketleme ve izolasyondan uzak akran desteği sağlamak ve bireyselleşme ve özgürleşmeyi sağlamayı; Jonsdottir (1990) kendine yardım kolektifi geliştirmeyi ve güven artırarak gruba katılmayı; Lindon ve

Nourse (1994) anksiyeteyi azaltmayı, özgüvenini artırmayı, güven ve ilişki kurma becerilerini geliştirmeyi; Sprei ve Goodwin (1983) ise özgürleşmek, özkontrol, iç-dış dünya ilişkilerini bağlantılandırmayı ve eşit güç ilişkileri oluşturmayı amaçlamıştır.

2.2. Feminist Grup Yapısı

Grubun sağlıklı ilerlemesi için grup yapısı kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, grup içindeki iletişim, dinamik ve güven ortamı grubun sürekliliği açısından gereklidir. Aynı zamanda grupta oluşabilecek çatışmaları göz önünde bulundurarak sınırları katı bir çalışma planlamadan, üyelere aktif sorumluluk verilmelidir. Başka bir ifadeyle, kadınların buldukları yerden başlayarak “burada ve şimdi” odağını kullanmak önemlidir. Grubun zaman planlamasının, grubun sürekliliği açısından konuşulması gerekir. Çünkü bu durum grupların açık ya da kapalı olması anlamında grubun yapısını etkilemektedir. Örneğin Butler ve Wintram (1991) kadınlarla yaptıkları grup çalışmasında ilk haftaları açık daha sonraları ise kapalı oturum yaparak kadınların kararlarına müdahale etmemeyi tercih etmişlerdir.

Farklı grup çalışmaları örneklerine bakıldığında, kadın deneyiminin öne çıkarılma amacına uygun yapılandırıldıkları dikkat çekmektedir. Clemans'ın (2006) Amerika'da gerçekleştirdiği çalışmasında iki sosyal hizmet uzmanı liderliğinde belirlediği temalara göre kadınların tecavüz deneyimlerini haftalık olarak ele aldığı görülmektedir. Amerika'da Follete, Alexander ve Follette'in (1991, s. 151) ensest mağduru kadınlarla yürüttüğü tedavi grubu, haftalık bir buçuk saatlik seanslarla on hafta boyunca bir kadın klinik psikolog ve doktora öğrencisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Frawley ve McInerey'in (1987) Avusturalya'da yürüttüğü grup çalışması ise 17-30 yaş arasındaki çocuk yaşta cinsel istismara maruz kalmış olan kadınların diğer kadınlarla buluşma isteği ile bir araya gelerek on altı haftalık oturum ve beşer ay aralıklı geri bildirim oturumları halinde gerçekleştirilmiştir.

Çocuklukta cinsel istismar deneyimi yaşayan kadınlarla Amerika'da yapılan bir çalışmada (Richter vd., 1997) ise on beş oturumluk kapalı grup çalışması, iki kadın sosyal hizmet uzmanı tarafından problem çözme yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Oturumların bitiminde ise altı aylık izleme yapılmıştır. Amerika'daki ergen destek grubu çalışmasına (Cornman, 1989, s. 263) bakıldığında; haftada bir kez bir buçuk saatlik görüşmelerle gerçekleştirilmiş, ortalama yedi kişiyle yapılan bu programın bir zaman kısıtlılığı olmadığı görülmüştür. Bu gruba, herhangi bir desteğe ihtiyaç duyan ve yardım arayan ergenler katılım sağlayabilmiştir. Grup, bu özelliği ile bir açık grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Gruba sosyal hizmet uzmanı ve hemşire tarafından liderlik yapılmıştır. İzlanda'da gerçekleşen bir feminist grup çalışması ise kapalı grup olarak oluşturulmuş ve grup kararı ile süre kararlaştırılmıştır. Fakat grup

lideri sosyal hizmet uzmanı on beş-yirmi arası üyenin katılımını konusunda sınırlama getirmiştir (Jonsdottir, 1990).

Amerika’da Groves ve Schondel (1997) tarafından lezbiyen partnerle yürütülen feminist grup çalışması katılımcıları üç grupta kategorize etmiştir. İlk grupta her iki partner kendilerini “hayatta kalan” olarak, ikinci grupta partnerlerden biri kendini “hayatta kalan” olarak ve üçüncü grupta ise partnerden biri kendini “mağdur” olarak tanımlarken diğerinin cinsel istismar deneyimi bulunmamaktadır. Bu grup, beşer çift ile sekiz haftalık oturumlara devam etmiştir. Grup içi kararlar ve kontrol, üyelerin kararına bırakılmış ve karşılaştıkları kişisel ve kişilerarası problemler odağında temalar oluşturulmuştur.

Bir başka çalışma (Cole, 1985) Amerika’da çocukluğunda enseste maruz kalan kadınlarla yapılmış ve yapılandırılmış kapalı destek grup çalışmasını altı haftalık olarak tasarlamıştır. Bu gruba katılımın tam olarak sağlanması için kontrat imzalanmıştır. Her bir oturum iki saat sürmüştür ve bir kadın terapist tarafından yürütülmüştür. Aynı zamanda altı haftalık grubun sekizer ve on ikişer haftalık gruplara oranla daha fazla kullanıldığı paylaşılmış fakat sekiz ve on iki hafta programlarının üyelerin kendilerini keşfetmesi için daha avantajlı olduğu belirtilmiştir. Yapılandırılmış programda ensestelin sonuçları, cinsel istismar deneyimi, iyileşme safhaları ve uygulanabilir baş etme becerileri geliştirme amaçları öne çıkmıştır. Amerika’daki başka bir araştırmada ise (Sparks & Goldberg, 1994) çocukluğunda ya da ergenliğinde cinsel istismara uğramış kadınlarla hastane temelli kriz programı geliştirilerek kısa dönemli grup çalışması yapılmıştır. Grup çalışması sona erdikten yaklaşık iki ile üç ay sonra grup üyeleri ile bireysel takip görüşmeleri yapılmıştır. Her grup üyesi, liderlerden biriyle telefon görüşmesi veya yüz yüze görüşme yapmaya davet edilmiştir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında feminist grupların genellikle kapalı olarak kısa süreli oturumlarla oluşturulduğu, kadınların deneyimlerini başlangıç noktası olarak ele aldığı, gerekli durumlarda izleme oturumları ile grup üyeleriyle ilişkinin devamının sağlandığı, grup liderlerinin mesleki (sosyal hizmet uzmanı, terapist, psikolog, vb.) donanımına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmaların her birinin oturum sayısı, üye sayısı ve oturum süresi farklılık göstermiştir. Dünyadan örneklere bakıldığında, feminist grup çalışmasının sosyal hizmetin müdahalesinde önemli bir yere sahip olduğu unutulmamalıdır (Tekindal, 2016, s. 35).

2.3. Feminist Grup Çalışmasında Grup Üyeleri

Feminist grup çalışmalarında, grup üyelerinin gönüllü katılımı önemsenmektedir. Feminist felsefeye göre (Butler & Wintram, 1991, s. 35), üye seçimi kavramı feminist grup çalışmasında kullanılmamakta, kadının kendi

düşünce ve arzusu üyelerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden grubun oluşturulacağı zaman aralığında, grup çalışmasının yapılacağı kadınlarla, çalışma öncesinde yapılabilecek yüz yüze görüşmeler grup dinamiği açısından önem taşımaktadır. Grup üyelerinin belirlenmesinde önemli olan nokta, grup lider(ler)inin potansiyel grup üyeleri ile bireysel görüşme yaparak grup lideri ile bir bağlantı kurmasını sağlamaktır. Üyelerin, liderlerle grup öncesi görüşmesi güven sağlama açısından da kıymetlidir. Grup üyelerini belirlemek için görüşme öncesi değerlendirme yapmak önemlidir (Xenarios, 1988, s. 96). Üyelerin belirlenmesinde iki önemli noktayı Yassen ve Glass (1984, s. 254) yaş, etnisite, sınıf gibi sosyo-demografik bilgiler ve her bireyin cinsel istismar travmasındaki faktörler olarak belirtmektedir. Son olarak, grup çalışmasının yapılacağı mekânın konumu, toplu taşımaya olan yakınlığı, ışıklandırması, kişisel güvenlik ve hatta çocuklu kadınların bakım verenleri gibi durumlar göz önünde bulundurularak görüşme zamanı ve mekânı üyelere uygun olarak ayarlanmalıdır.

Clemans'ın (2006) araştırmasında gruba katılım sağlayan yedi kadınla heterojen bir grup oluşturulmuştur. Gruba katılım sağlayan kadınların tamamı hastane odaklı tecavüz kriz programına dahil olan 20-50 yaş aralığındaki kadınlardan oluşmuştur. Frawley ve McInerney'in (1987) araştırma grubundaki üyeler, cinsel istismar merkezi ya da yerel toplum sağlık merkezine başvuran 17-30 yaş aralığındaki müracaatçılarından oluşmuştur. Bir başka çalışmada; yine cinsel istismar merkezinden yararlanan 18-60 yaş aralığındaki kadınlarla grup çalışması gerçekleştirilmiştir (Sprei & Goodwin, 1983, s. 41). Görüldüğü üzere her bir grup, üyenin sosyo-demografik özelliklerine, grubun amacına ve kapsamına göre çeşitlilik gösterebilmektedir.

2.4. Feminist Gruplarda Kullanılan Aktiviteler

Feminist grup çalışmasında kullanılacak aktiviteler, grubun yapısına, sürecine ve üyelerine göre değişiklik göstermektedir. Sıkça kullanılan fiziksel hareketler ısınma olarak adlandırılabilir. Burada amaç, vücut ve zihin arasında bir bağ oluşturarak kendi bedenini hissetmeye yönelik aktivitelerdir. Gevşeme ise fiziksel aktiviteden farklı olarak daha içsel ve derin teknikler içermektedir. Aynı zamanda öğrenilen gevşeme hareketleri, grup sonrası gündelik yaşamda ihtiyaç duyulduğu halde uygulanabilmektedir.

“Role play” ise kadınların güven duygularını geliştirmek ve duygularını açığa çıkarmak için kullanılan bir diğer aktivitedir. Öz girişkenlik egzersizi “ben” dilini kullanarak ihtiyaçları belirlemeyi ve sıraya koymayı hedeflemektedir. Bu egzersiz kolektif bir bilinç geliştirerek kaynaklardan farkında olmayı hedeflemektedir. Hayal kurma ve yaratıcılık ile farkındalıklarının arttığı ve gizlenmiş kimliklerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Regresyon ve sanat çalışmaları, kişilerarası ilişkiler için önemlidir ve süreç içinde kazanım sağlamaktadır. Tartışma ve sözel tekniklerle doğru iletişim biçimleri

öğrenilmektedir. Kısa gezintiler, kadınların çevrelerinin farkına varmasını ve hayatlarında molalar oluşturmalarını sağlamaktadır. Kişisel resim kendileri ile ilgili olumlu özellikleri ortaya çıkarmaktadır. Kâğıt kalem ile belirli cümleleri sonlandırmaları istenerek duygular üzerinden neler yapılabileceği belirlenmektedir. Poster oyunu ile grup dinamiği sağlanarak olumlu yönler keşfedilmektedir. Kart oyunu ile öz farkındalıkları artmaktadır. Kişisel yolculuk aktivitesiyle, yaşadıkları zorluklar ve başarılar çizilerek ortaklık ve farklılık üzerinde tartışma yaratılmaktadır. Liderin kendini açması, liderin grup üyeleriyle eşitlikçi ilişkilerini ortaya koymaktadır. Son olarak, ev ödevleri kadınların kendini gözden geçirdiği aktiviteler bütünüdür. Bu aktiviteler birçok feminist grup çalışmasında kullanılmaktadır (Herman, 2023; Yalom & Leszcz, 2018; Tunç, 2013; Oral, 2022).

Farklı grup çalışmalarından grup aktivelere örnekler verilebilir. Grup çalışmasının ilk oturumda kadınlarla tanışma oyunu oynanarak (Cole, 1985; Kreidler ve England, 1990, s.39), onların gruba alışma süreci hızlandırılmış ve duyguların paylaşımı ile anksiyete azaltılmıştır. Bir çalışmanın (Cole, 1985) dördüncü oturumunda ise beyin fırtınası egzersizi uygulanarak kadınların kendi durumlarını değerlendirmesi istenmiştir. Özellikle haklar konusunda yapılan beyin fırtınaları, kadınların sorumluluklarını fark etmesine ve bilinçlerinin yükselmesine yardımcı olmaktadır. Grup inşası için yapılan bir araştırmanın (VanDeusen & Carr, 2003) birinci oturumunda hayat haritası çizme ve grup dinamiğini sağlamak için mektup yazma aktivitesini uygulanmıştır. Diğer bir çalışmada (Cornman, 1989, s. 270) cinsel istismara maruz kalan ergenlerden özel bir objeyi veya fotoğrafı anlatmaları ve grupla paylaşımaları istenmiş, “göster ve anlat” aktivitesi uygulanmıştır. Bir başka grup aktivitesini Hébert ve Bergeron (2007, s. 43) ev ödevleri vererek gerçekleştirmişlerdir. Son olarak Groves ve Schondel (1997) ise ihtiyaç ve beklentiler üzerine “role play” çalışması yapmışlardır. Görüldüğü üzere grup dinamiği ve üyelerine bağlı olarak grup aktiviteleri çeşitlilik göstermektedir.

2.5. Cinsel Şiddete Maruz Kalan Kadınların Grup Aşamaları

Kadınların kendilerini ifade etmesi, kişisel gelişimlerini ve değişimlerini sağlayacak şekilde grup sürecinin planlama aşamasından başlayarak yapılandırması önemlidir (Loaffer & Fiedler, 1979). Geleneksel grup çalışma teorisi, grupların gelişme ve büyüme süreçlerini beş basamaklı olarak tanımlamaktadır. Tuckman (1965), bu beş basamağı şekillenme, öfkelenme, biçimlendirme, uygulama ve erteleme olarak adlandırır. Bununla beraber başka bir çalışmada grup aşamaları; üyelik öncesi, güç ve kontrol, yakınlık, farklılaşma ve sonlandırma evresi olarak tanımlanmaktadır (Western, 2013).

Yapılan grup çalışmalarında, oturumların belirli temalara göre yapılandırıldığı gözlemlenmektedir. Örneğin Sparks ve Goldberg’in (1994, s.

141) yaptığı grup çalışmasında, birinci oturumda liderlerin kendilerini tanıtmaları, ulaşılabilirliklerini üyelere aktarması, gizlilik politikasını açıklaması ve katılım için temel kuralların konuşulması üzerine odaklanılmıştır. Bu çalışmada, grubun ilk oturumunda üyelere “hayatta kalma (survivor)” kavramını neden kullandıklarına dair bir tartışma başlatılmıştır. Bu, özellikle istismar döneminin anlamını üyelere açıklamak ve etkin bir tartışma sağlamak için kullanılmıştır. Her oturumun son on beş dakikası sonlandırma için kullanılmıştır.

Clemans’ın (2006, s.68-69) grup oturumlarında belirlenen temalara göre; “*feminist içerik/kadın dayanışması inşa etmek, utanma ve suçlama, zor güvenme, izolasyon ve gizlilik, tabu konuları tartışmak, farklılıklara saygı gösterme, becerileri geliştirme*” bulunmaktadır. Clemans’ın (2006) grup çalışmasının temalarının nasıl işlendiğine dair detaylı bir bakış, grup süreçlerinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Temaların kapsamına aşağıda kısaca yer verilmektedir.

- **Feminist İçerik:** Kadın dayanışması inşa etmeye odaklanıldığı görülmektedir. İlk grup seanslarında, grup kurallarına, kadınların korkularına ve beklentilerine odaklanılmıştır. Feminist içerik önerilerek; tecavüzün tanımı, nedenleri, kadınların ortak deneyimleri, farklılıklarımızın çeşitliliği, kadınların maruz kaldığı zararlar ve birlikte nasıl iyileşebileceğimiz gibi sorulara yanıt aranmıştır.
- **Utanma ve Suçlama:** Hikayeler paylaşıldığında utanma ve suçlama duyguları ortaya çıkmaktadır. Özellikle ataerkil normların içinde yaşayan kadınlar bu suçlama ve utanmayı kendilerine yönelik olarak deneyimlerler. Toplumdaki kültürel kodlar kadını suçlamaktadır. Örneğin “kadın ne giyiyordu?” sorusu sıklıkla kullanılır. Feminist yaklaşım, kadınların duygularına değer vererek toplumsal cinsiyet odaklı bir şekilde olaylara bakar.
- **Zor Güvenme:** Bu aşamada, gruptaki kadınlar duygusal destek almak ve vermek için birbirlerine izin verirler.
- **İzolasyon ve Gizlilik:** Tecavüz sessizlikle örtülü bir suçtur. Kadınlar, ölüm korkusu, adli süreçteki utanç, inanılmayacak olmanın verdiği anksiyete nedeniyle deneyimlerini paylaşmaktan kaçınırlar. Bu sessizlik izolasyonu içerir ancak, grup süreci ilerledikçe bu sessizlik kırılır.
- **Tabu Konuları Tartışmak:** Tabuları kırmak, destekleyici grup çalışmalarında normal bir ilerlemedir. Bu grupta, güvenin sağlanmasıyla birlikte tabu konular erken aşamalarda konuşulur.
- **Farklılıklara Saygı Gösterme:** Birçok kadın, farklı tıbbi ve yasal süreçlerden, destek sistemlerinden, duygulardan ve deneyimlerden geçer.

Tecavüze maruz kalan birçok kadın sessiz kalsalar da bu gruptaki kadınlar adli mekanizmalara başvurmuşlardır.

- Becerileri Geliştirme: Feminist grup deneyimi, kadınları güçlenmeye ve beceri gelişimine teşvik edebilir. Bu süreçte kadınlar, iletişim, savunma ve öz bakım gibi becerileri öğrenirler.

Yassen ve Glass'ın (1984) araştırmasında belirli temalar üzerinde durulmuştur. Bu temalar detaylıca incelendiğinde, ilk tema '*kendine güven*'dir. Birçok kadın ilk oturumda kendilerini suçlu, kirli, utanmış olarak gördüğünden kendilerine olan güvenleri son derece eksiktir. Diğer tema '*güven*'dir. Kadınların en ağır insan hakları ihlali olan cinsel saldırıya maruz kalmaları, özellikle cinsel saldırıların sıklıkla yakın çevre tarafından gerçekleşmesi kadınlarda güven sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Üçüncü tema '*güç ve kontrol*'dür. Kadınlar tecavüz sonrası gündelik işlerini yapmakta zorluk çekmekte, bu deneyimden ötürü kendilerini güçsüz olarak görmektedirler. Bir diğer tema '*suçluluk*'tur. Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet nasıl olursa olsun kadınlar bu saldırılardan dolayı kendilerini suçlayabilmekte ve hatalı olduklarını düşünebilmektedirler. Başka bir tema ise '*yas ve kayıp*'tır. Bu evrede kadınlar şiddet için kendilerini suçlamayı bırakarak yas tutma evresine geçmektedir. Son olarak ise ortaya çıkan tema '*öfke*'dir. Bazen bu öfkenin açığa çıkması kadınların değişimi için oldukça önemlidir. Yassen ve Glass (1984) grup sürecini 3 aşamaya bölerek açıklamışlardır. İlk aşama olan *bağlanmada*, grup üyeleri arasındaki güveni geliştirmek, grubun amacını, normlarını ve önerilerini belirlemek ve güç ilişkilerini öğrenmek üzerine odaklanılmaktadır. İkinci aşama olan *yakınlaşmada*, grup bağlılığı, karşılıklı dayanışma, açık duygularla ve ifadelerle gruba katılmak, grup üyelerini desteklemek ve diğer üyeleri önemsemek üzerinde durulmaktadır. Son olarak *gitmeye izin verme* aşamasında, cinsel saldırı anısını bütünleştirmek, veda etmeyi öğrenmek, grup üyelerini bireyselleştirmek ve gruptan ayrılırken yas sürecinin oluşmasına izin vermek öne çıkan noktalardır (Yassen & Glass, 1984).

Enseste maruz kalan kadınlarla yapılmış bir başka grup çalışmasında (Cole, 1985) suçluluk, gizlilik, utanma, izolasyon, kınama, düşük benlik ve depresyon temaları öne çıkmıştır. Feminist perspektifle yürütülen bu grup çalışması 6 oturumda gerçekleşmiştir. İlk oturumda grup bağlılığı oluşturulmuş ve kadınların enstest deneyimleri tartışılmıştır. Lider, kendini tanıtarak oturumu başlatmış, her üye takma isimlerle enstest hakkında hissettikleri anksiyeteyi paylaşmıştır. Grup lideri, üyeleri paylaşımlarında desteklemiştir. Her bir üye, kendini isim, meslek, çocuk sayısı ve hobileri gibi bilgilerle tanıtmıştır. Kadınlar, deneyimlerini ağlayarak, empati kurarak, öfkelenerek ve üzülenerek anlatmış ve dinlemişlerdir. İlk oturum, her üyenin kendine olumlu bir isim vermesi ile sonlandırılmıştır. İkinci oturumda grup bağlılığı oluşturulmaya devam edilmiş ve

amaçlar belirtilmiştir. Birinci oturumda deneyimlerini paylaşamayan kadınlara söz hakkı verilmiştir. Önceki oturumdaki deneyimlere verilen tepkiler tartışılmıştır. Üyelerin birbirleriyle iletişim kurmaları ve duygularını paylaşmaları için bir adres-telefon listesi oluşturulmuştur. Üçüncü oturumda ensestinin hayatın diğer alanlardaki gizlilik ve izolasyon etkilerine odaklanılmıştır. Ensestinin insan ilişkilerine olan etkisi ve bunun zorlukları üzerine küçük gruplar halinde tartışılmıştır. Bu süreçte gruplar sürekli değiştirilmiş ve üyenin farklı küçük gruplarla etkileşime girmesi sağlanmıştır. Dördüncü oturumda ensestinin kendine saygıyı nasıl etkilediğini anlamak için tartışma başlatılmıştır. Beyin fırtınası yapılmış, ensest kelimesi duyulduğunda akla gelen kelimeler ve atasözleri paylaşılmıştır. Lider, çağırışından bahsettiğinde “koru”, “şiddet”, “pis” gibi kelimeler akla gelmiştir. Grupta ortaya çıkan tepkiler ‘iyileşme süreci’ olarak yorumlanmış; izolasyon, suçluluk, depresyon, öfke, sorumluluğu faile kaydırma, öz bağışlama gibi yollarla ensest deneyimleri ele alınmıştır. Beşinci oturumda ensestinin üyelerin şu anki hayatına olan etkisi üzerine odaklanılmıştır. Bastırılmış öfke ve ardından gelen depresyon dinamikleri tartışılmıştır. Çocukların hakları üzerine beyin fırtınası çalışması yapılmış; beden kontrolü, cinsel içerikli olmayan fiziksel temas, yetişkinlerden korunma, gizlilik, duygusal yakınlık, ilgi ve iletişim gibi haklar belirtilmiştir. Kadınlar kendi haklarının çiğnenmesine karşı öfke duygularını fark etmişler ve bunun üzerine konuşmuşlardır. Grup ikili olarak ayrılmış ve kadınlar, ensest deneyimlerini detaylandırarak paylaşmış ve diğer üyeler de tepkilerini aktarmıştır. Bu egzersizi, tüm kadınlar tamamlayamadığından sonraki hafta için ev ödevi verilmiştir. Son oturumda, önceki oturumlarda öğrenilen bilgilerin pekiştiğinden emin olunarak grup sonlandırılmıştır. Önceki oturumda verilen ev ödevinin cevapları küçük gruplara ayrılarak tartışılmıştır. Gruba veda etmek için olumlu mesajlar büyük bir kâğıda yazılmış ve bu etkinlikle grup bağlılığını pekiştirilmiştir (Cole, 1985).

Groves ve Schondel’in (1997, s. 99) enseste maruz kalan lezbiyen kadınlarla gerçekleştirdiği grup çalışmasının ilk oturumunda tanışma ve iletişim üzerinde durulmuş, üyelerin ihtiyaçları ve istekleri tartışılmış ve güven konusuna vurgu yapılmıştır. İkinci oturumda, güvenli bir tartışma ortamı için konuşulmuş ve sözleşme yapılmıştır. Ayrıca, ortak deneyimler ve baş etme üzerine “evrensellik” kavramı bağlamında tartışma yapılmıştır. Üçüncü oturumda, birçok çift çocuklarıyla olan ilişkilerini keşfetmiş, bu süreçte grup üyeleri ebeveynlik becerilerine dair destek sistemlerini ve tavsiyelerini paylaşmıştır. Bu aşamada, diğer üyelere olan güvensizliğin azaldığı gözlemlenmiştir. Dördüncü oturumda, kendilerini “hayatta kalanlar” olarak ifade edenler çocukluk deneyimlerinden ve istismar öykülerinden bahsetmiştir. Ortaya çıkan bu ortaklık duygusu grup dinamiğinin artmasına yardımcı olmuştur. Beşinci oturumda, kişisel ve politik alanlarda hissedilen güçsüzlükler ve çaresizlikler dile getirilmiş, güçlü yanlara ve

kolektif bir güce erişim konuları tartışılmıştır. Son oturumda ise, dönüşüm süreci konuşulmuş ve geri bildirimlerle grup sonlandırılmıştır (Groves & Schondel, 1997).

Trepper ve Chew'in (2014) çocukluğunda cinsel istismara maruz kalan kadınlarla yürüttüğü çalışmasının birinci oturumu 'yolculuğa başlama' olarak ele alınmıştır. Grubun güvenliği, desteği, geçerliliği, sağlıklı atmosferi ve bağ kurma aşamaları gerçekleştirilerek iyileşme süreci başlatılmıştır. İkinci oturumda güçlenme ve mekânın güvenliği konusu ele alınmıştır. Üyeler, takma isimlerle kendini yeniden tanıtmıştır. Güvenlik sınırları belirlenmiş ve tartışılmıştır. Yakın bir arkadaşına mektup yazma etkinliği gerçekleştirilmiş ve iyileşme ile güçlenme üzerine konuşulmuştur. Kişisel güçler üzerine konuşularak oturum sonlandırılmıştır. Üçüncü oturumda, sınırlılık egzersizi ile sınırlar ele alınmıştır. Güvenli ve rahat bir ortamın hayali kurularak paylaşımlar yapılmış ve oturum sona ermiştir. Dördüncü oturumda güçler inşa edilmiş ve kaynaklar ortaya çıkarılmış, kısa bir eğitim verilmiş ve daha sonra bu eğitime dayalı kişisel hikayeler paylaşılmıştır. Beşinci oturum ile sekizinci oturum arasında, kadınların paylaştıkları bireysel hikayeler tartışılmıştır. Dokuzuncu oturumda öfke ve güç konuları ele alınmış ve özgürleşme üzerine konuşulmuştur. Onuncu oturumda kadınların öz-farkındalığı üzerinde durulmuş ve kendini suçlamadan uzak biçimde kendiliğın ortaya çıkarılması sağlanmıştır. On birinci oturumda ilişkiler ve güven üzerine durulmuştur. Burada şiddet döngüsü eğitimi verilmiş ve geleceğe yönelik iyileşme için nasıl kaynaklardan yararlanılacağı ve kaynaklarla nasıl ilişki kurulacağı ele alınmıştır. On ikinci oturumda din ve cinsel istismar konusu tartışılmıştır. On üçüncü oturumda ise geleceğe dair planlar yapılmış ve üyeler arası bağlar kuvvetlendirilerek sonlandırılmıştır (Trepper & Chew, 2014).

2.6. Feminist Grup Çalışmasında Grup Lideri

Feminist bir teoriye dayanmasından kaynaklı olarak grup lideri aidiyeti oluşturmak ve güven sağlamak için kendi deneyimlerini destek gruplarında anlatabilmektedir. Şiddete maruz kalan kadının, kendi deneyimlerini kadınlarla güven ilişkisi kurarak daha kolay anlatabileceği düşünülmektedir (Sprei & Goodwin, 1983, s. 45). Kadın grup lideri, feminist ilkelerle hareket ederek kadınların yabancılaşma duygularını azaltmakta ve tekrar mağduriyet yaşamalarını önlemektedir (Meyers, Berdahl, Brashers, Considine, Kelly, Moore, Peterson & Spoor, 2005, s. 258).

İstismar deneyimi olan birçok kişi tedavi gruplarına katıldıklarından, buradaki liderler, bu deneyimlerin paylaşılması için teşvik edici ve esnek olmalıdır (Zimpfer, 1987, s. 173). Sparks ve Golberg'in (1994, s. 142) yürüttüğü çalışmada grup liderlerinin sıcaklığı ve mizahı kullanmalarının yanı sıra, her bir üyeyi birbirine bağlamak ve liderlik rollerini cesaretlendirmek için bir grup süreci anlayışını benimsedikleri görülmektedir. Grup liderinin yönlendirici değil,

kolaylaştırıcı olması beklenmektedir (Tunç, 2013).

Grup lideri, grup kurallarını öncelikli olarak açıkça üyelerle birlikte belirlemelidir. Grup içerisindeki sıcak atmosfer, üyelerin agresif, korkulu ve güvensiz tavırlarını kırarak grup dinamiğini güçlendirme fırsatı yaratabilmektedir. Xenarios (1988, s. 99), grup süreci boyunca aktif bir liderin güven sağlamak ve güvenli ortam yaratmanın, örneğin gruba yiyecek getirilmesinin ve paylaşılmasının, önemine vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda (Xenarios, 1988, s. 96), bu güvenli atmosferin sağlanmasıyla üyelerin kendi tepkilerini anlaması ve cinsel istismara karşı duygularının farkına vararak travmalarını azaltacağı belirtilmektedir.

Lider, kadınların durumu ve deneyimleri hakkında danışmanlık yapacak bilgiye sahip olmalıdır. Tecavüz sonrası deneyimler ve yürütülecek yasal prosedürler hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Liderin tutumları ve değerleri saygı, empati, kabul ve destek çerçevesinde olmalıdır. Liderlerin problem çözme ve savunuculuk becerilerini üyeler için kullanması önemlidir. Yapılan birçok araştırmada (Sprei & Goodwin, 1983) liderin yanında bir de yardımcı liderin bulunduğu gözlemlenmektedir. Özellikle iki kadın liderin grupta bulunması feminist duruş açısından önemlidir.

Liderin, feminist bakış açısına sahip olarak tecavüze, enseste ve cinsel saldırıya ilişkin kadınların verebileceği tepkileri, travma sonrası geçirilecek evreleri ve alana ilişkin teorik bilgiyi kullanabilmesi, tüm grup süreci için vazgeçilmezdir (Yassen & Glass, 1984, s. 253). Liderler, grup dinamiğini iyi gözlemleyerek ve ortak bir ilgi odağı bularak, üyelerin dikkatlerini dağıtmamak için kısa dönemli bir grup oluşturmalıdır.

3. SONUÇ

Bu çalışma, feminist grup çalışmasının cinsel şiddete maruz kalan kadınların yaşadığı travmaları iyileştirebilecek önemli araçlardan biri olduğunu vurgulamaktadır. Cinsel şiddete maruz kalan kadınlar, deneyimlerini paylaşmaktan çekinen, izole olan, kendini suçlayan ve güçsüz hisseden ve benzer deneyimlere sahip diğer kadınlarla bir araya gelerek kendilerine güvenli bir alan yaratabileceklerdir. Grup sürecinde kadınların psiko-sosyal destek alması ve benzer deneyimlere sahip kadınlarla birlikte olması, kadınların güçlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kadınların bulunduğu noktadan başlayarak yapılandırılan grup çalışmalarında “burada ve şimdi” odağı gereklidir. Buradan hareketle grup çalışmalarının yapılandırılması değil yarı-yapılandırılmış olması grubun dinamiğini güçlendirecektir. Kadınlara yönelik grup çalışmalarının artırılması kadınların kendilerini güvenli hissedecekleri alan bulabilmeleri açısından önem taşımaktadır. Kadınların grup çalışmaları için kamu-sivil toplum

ve yerel yönetimlerin psiko-sosyal destek sağlamaları gerekmektedir. Ayrıca kurum ve kuruluşların bu süreçte sadece psiko-sosyal destek değil hukuki destek noktasında da kadınları güçlendirmeleri önemlidir. Türkiye’de barolarda oluşmaya başlayan Cinsel Şiddet Destek Birimleri’nin sayısının artması ve kadınların bu birimler hakkındaki farkındalıklarının geliştirilmesi de gerekmektedir.

Cinsel şiddete maruz kalan kadınların feminist gruplara katılması, kendilerini artık kurban olarak değil, “hayatta kalan” olarak görmelerini sağlamaktadır. Bu deneyim sadece gruba katılan üyeler için değil, aynı zamanda grup liderleri için de çok önemlidir. Feminist grup çalışmasının öncelikli amacı feminist bilincin gerçekleştirilmesidir. Bununla beraber, güç-kontrol dengesizliğine yönelik ataerki baskının ortadan kaldırılması kadın hareketi açısından oldukça önemlidir. Feminist grup çalışmaları, ezen-ezilen ilişkisini ortadan kaldırmak için cinsel şiddete maruz kalan kadınlarla yapılan grup çalışması örnekleri sunmaktadır.

İnsan haklarını temel alan bir meslek olan sosyal hizmet, feminist sosyal hizmetin teorisiyle kadınların yaşadıkları sorunları kişisel alandan çıkararak politik alana taşımaktadır. Bu nedenle, ezilmiş ve susturulmuş olan baskı altındaki kadınların sessizliklerine ve deneyimlerine ses vermek sosyal hizmet uygulamasının parçalarından birini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet eğitiminde tecavüze ve/ya cinsel şiddete maruz kalan kadınlarla çalışma toplumsal cinsiyet derslerinde ele alınmalıdır. Feminist (ya da toplumsal cinsiyet eşitliği) bakış açısına sahip olmak, kadınların güçlenmesinde etkin rol oynayacaktır. Sosyal hizmet eğitiminde bu bakış açısına sahip olmak gerekmektedir. Ayrıca, üniversitelerde cinsel tacizi önleme birimlerinin kurulması ve özellikle genç kadınların bu konudaki farkındalıkları artırılması gerekmektedir. Üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerindeki sorumlu öğretim elemanları bu birimlerde cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik grup çalışması geliştirmelidir. Kadınlara yönelik bütüncül hizmetlerin sağlanması ve kadınlarla çalışan profesyonellerin toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısına sahip olması kadınların güçlendirilmesi için önemlidir.

4. ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

5. MADDİ DESTEK

Bu çalışmada herhangi bir fon veya destekten yararlanılmamıştır.

6. YAZAR KATKILARI

This study is writtern by single author.

7. ETİK KURUL BEYANI VE FİKRİ MÜLKİYET TELİF HAKLARI

Çalışmada etik kurul ilkelerine uyulmuştur ve fikri mülkiyet ve telif hakları ilkesine uygun olarak gerekli izinler alınmıştır.

8. KAYNAKÇA

- Adıgüzel, B. (2019). *Tecavüze maruz kalan kadınların tecavüz sonrası yaşam deneyimleri*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Burgess, A. W. & Holmstrom, L. L. (1974). Rape trauma syndrome. *The American Journal of Psychiatry*, 131(9), 981-986.
- Butler, S. & Wintram, C. (1991). *Feminist group work*. London: Sage Publications.
- Buz, S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 53-65.
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (2019). Kavramlar Sözlüğü. 22 Mayıs 2024 tarihinde <https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2023/10/KAVRAMLAR-SOZLUGU-2023.pdf> adresinden erişildi.
- Clemans, S. E. (2006). A Feminist group for women rape survivors. *Social Work with Groups*, 28(2), 59-75.
- Cole, C. L. (1985). A group design for adult female survivors of childhood incest. *Women & Therapy*, 4(3), 71-82.
- Cornman, B. J. (1989). Group treatment for female adolescent sexual abuse victims. *Issues in Mental Health Nursing*, 10(3-4), 261-271.
- Cryer, L. & Beutler, L. (1980). Group therapy: An alternative treatment approach for rape victims. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 6(1), 40-46.
- Düvenci, N. (2004). Cinsel Suçlar ve Mağdurun Korunması. 18 Mayıs 2024 tarihinde <https://bianet.org/haber/cinsel-suclar-ve-kadin-magdurun-korunmasi-47797> adresinden erişildi.
- Fisher, B. S., Daigle L. E., Cullen, F. T., & Turner, M. G. (2003). Reporting sexual victimization to the police and others: Results from a national-level study of college women. *Criminal Justice and Behavior*, 30(1), 6-38.
- Follette, V. M., Alexander, P. C. & Folette, W. C. (1991). Individual predictors of outcome in group treatment for incest survivors. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(1), 150.
- Frawley, J., & McInerney, A. (1987). Women survivors of incest: report of a group. *Australian Social Work*, 40(4), 9-15.
- Greathouse, S. M., Saunders, J. M., Matthews, M., Keller, K. M., & Miller, L. L. (2015). *A review of the literature on sexual assault perpetrator characteristics and behaviors*. Santa Monica, CA, USA: Rand Corporation.

- Groves, P., & Schondel, C. (1997). Lesbian couples who are survivors of incest. *Social Work with Groups*, 19(3-4), 93-103.
- Hacettepe Üniversitesi (2015). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. 10 Mayıs tarihinde https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Arastirmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%20%20Siddet%20Arastirmalari/2014_AiSA_Anarapor.pdf adresinden erişildi.
- Hébert, M., & Bergeron, M. (2007). Efficacy of a group intervention for adult women survivors of sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 16(4), 37-61.
- Herman, J. (2023). *Travma ve iyileşme* (T. Tosun, Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Hooks, B. (2016). *Feminizm herkes içindir* (A. Yıldırım vd., Çev.). İstanbul: BGST.
- Jonsdottir, G. (1990). Surviving incest: Feminist theory and practice. *Journal of Social Work Practice*, 4(3-4), 56-70.
- Kayı, Z., Yavuz, M. F., & Arıcan, N. (2000). Kadın üniversite gençliği ve mezunlarına yönelik cinsel saldırı mağdur araştırması. *Adli Tıp Bülteni*, 5(3), 157-163.
- Kreidler, M. C., & England, D. B. (1990). Empowerment through group support: adult women who are survivors of incest. *Journal of Family Violence*, 5(1), 35-42.
- Kurland, R., & Salmon, R. (1993). Group work vs. casework in a group. *Social Work With Groups*, 15(4), 3-14.
- Lindon, J., & Nourse, C. A. (1994). A multi-dimensional model of groupwork for adolescent girls who have been sexually abused. *Child Abuse & Neglect*, 18(4), 341-348.
- Loaffer, D., & Fiedler, V. (1979). Woman a sense of identity: A counselling intervention to facilitate personal growth in women. *Journal of Counselling Psychology*, 26(1), 51-57.
- MacKinnon, C. A. (2003). *Feminist bir devlet kuramına doğru*. (T. Yöney ve S. Yücesoy, Çev.). B. Eyüboğlu ve R. Akman (Yay. haz.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Meyers, R. A., Berdahl, J. L., Brashers, D., Considine, J. R., Kelly, J. R., Moore, D., Peterson, J. L., & Spoor, J. R. (2005). Understanding groups from a feminsit perspective. *Theories of Small Groups* (Ed. Poole, M. S. & Hollingshead, A. B.), London: Sage Publications.
- Munroe, C., & Shumway, M. (2022). Female-perpetrated sexual violence: a survey of survivors of female-perprtrated childhood sexual abuse and adult sexual assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9-10), 55-75.
- Oral, M. (2022). *Gruplarla sosyal hizmet uygulaması ile şiddet gören kadınların güçlendirilmesi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Richter, N. L., Snidersnider, E., & Gorey, K. M. (1997). Group work intervention with female survivors of childhood sexual abuse. *Research on Social Work Practice*, 7(1), 53-69.
- Saulnier, C. F. (2000). Incorporating feminist theory into social work practice: group work examples. *Social Work with Groups*, 23(1), 5-29.
- Scully, D. (2021). *Cinsel şiddeti anlamak/tutuklu tecavüzcü erkekler üzerine bir inceleme* (Ş. Tekeli ve L. Aytek, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

- Sparks, A., & Goldberg, J. (1994). A current perspective on short-term groups for incest survivors. *Women & Therapy, 15*(2), 135-147.
- Sprei, J., & Goodwin, R. A. (1983). Group treatment of sexual assault survivors. *The Journal for Specialists in Group Work, 8*(1), 39-46.
- Tekindal, M. (2016). *Feminist grup çalışması bir sosyal hizmet uygulaması olarak engelli çocuğa sahip kadınların deneyimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Trepper, T. S., & Chew, J. (2014). *Women survivors of childhood sexual abuse: Healing through group work beyond survival*. Routledge.
- VanDeusen, K. M., & Carr, J. L. (2003). Recovery from sexual assault: an innovative two-stage group therapy model. *International Journal of Group Psychotherapy, 53*(2), 201-223.
- Western, D. (2013). *Gender-based violence and depression in women: A feminist group work response*. Springer.
- Worell, J., & Remer, P. (2003). *Feminist perspectives in therapy: an empowerment model for women*. New York: John Wiley & Sons.
- Xenarios, S. (1988). Sounds of practice I. *Social Work with Groups, 11*(3), 93-100.
- Yalom, I., & Leszcz, M. (2018). *Grup psikoterapisinin teoriği ve pratiği*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Yassen, J., & Glass, L. (1984). Sexual assault survivors groups - a feminist practice perspective. *Social Work, 29*(3), 252-257.
- Tuckman, B. W. (1965). Developmental sequence in small groups. *Psycho Bull, 63*(6), 384-399.
- Tunç, M. (2013). Feminist grup çalışması: temeli, kapsamı ve süreci. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 24*(2), 209-229.
- Zimpfer, D. G. (1987). Group treatment for those involved with incest. *The Journal for Specialists in Group Work, 12*(4), 166-177.